

OPEN
Monumentendag
ZONDAG 12.09.2010 *Vlaanderen*

De vier elementen **WWW.OPENMONUMENTEN.BE**

Geen eigen vervoer? Geen probleem. Dit jaar brengen twee toeristische treintjes je van de ene naar de andere OMD-locatie. De Pajerotrein verzorgt de verbinding tussen Heist, Ramskapelle en Knokke (via de polders). Het toeristisch treintje maakt de verbinding tussen Heist en Knokke (via het kustgebied). Aan Museum Sincfala kan je eenvoudig overstappen van het ene op het andere treintje. Het vervoer is gratis.

Pajerotrein

Museum Sincfala – Ramskapelle – Hoeve Lanckriet – Kalfmolen – Station Knokke

Museum Sincfala	09:30	10:10	11:00	11:40	13:00	
Molen van Callant en For Freedom Museum	09:45	10:25	11:15	11:55	13:15	
Hoeve Lanckriet	10:15	10:55	11:45	12:25	13:45	
Kalfmolen	10:35	11:15	12:05	12:45	14:05	
Station Knokke	10:00	10:50	11:30	12:20	13:00	14:20
Museum Sincfala	10:10	11:00	11:40	12:30	13:10	14:30

Museum Sincfala	13:40	14:30	15:10	16:00	16:40
Molen van Callant en For Freedom Museum	13:55	14:45	15:25	16:15	16:55
Hoeve Lanckriet	14:25	15:15	15:55	16:45	17:25
Kalfmolen	14:45	15:35	16:15	16:55	17:45
Station Knokke	15:00	15:50	16:30	17:20	18:00
Museum Sincfala	15:10	16:00	16:40	17:30	18:10

Toeristisch treintje

Museum Sincfala – Station Knokke – Lichttorenplein - Vissershuldeplein

Museum Sincfala	10:00	11:00	12:00	13:30	14:30	15:30	16:30	17:30
Station Knokke	10:15	11:15	12:15	13:45	14:45	15:45	16:45	17:45
Lichttorenplein	10:30	11:30	12:30	14:00	15:00	16:00	17:00	18:00
Vissershuldeplein	10:50	11:50	12:50	14:20	15:20	16:20	17:20	18:20
Museum Sincfala	11:00	12:00	13:00	14:30	15:30	16:30	17:30	18:30

Heist

- **Wandeling: Over zee en vuurtoren**

Plaats: Vissershuldeplein - Vertrek om 10, 11, 13, 14, 15 en 16u

Een natuur- en cultuurhistorische wandeling aan de rand van de oude vissersplaats Heist: we mijmeren over het (vroegere) noeste leven van de vissers, stappen op de grens van water en strand, ontdekken vuurtorens zonder vuur, grasduinen in natuurgebieden... Afstand ong. 4 km. De wandeling duurt ongeveer 1,5 uur. In samenwerking met Natuurpunt Knokke-Heist. Zie pagina 4.

- **Tentoonstelling: Zwinstreek in VERVOERING**

Plaats: Museum Sincfala, Pannenstraat 140 - Van 10-18u

Ontdek het verhaal van het (openbaar) vervoer in de Zwinstreek vanaf 1800. Aansluitend op de tentoonstelling 125 jaar De Lijn gaat Museum Sincfala dieper in op de komst van trein, tram en bus in Knokke-Heist en de Zwinstreek, zowel aan de Vlaamse als de Nederlandse zijde van de grens. Zie pagina 6.

- **Zoektocht: De zaak Malchance, een trammysterie voor echte speurneuzen**

Albert Chercheur daagt je uit om een oud moordraadsel op te lossen. Het trammysterie voert je langs verschillende badplaatsen, tramstations en erfgoedplekken aan de Vlaamse kust. Iedereen kan deelnemen. De tramrit is betalend. Het boekje 'De zaak Malchance' haal je gratis op in Museum Sincfala.

Knokke

- **Kalfmolen**

Plaats: Graaf Jansdijk 236 - Van 10-18u, met doorlopend gidsbeurten door de molenaars

Deze beschermde molen (ca. 1670?), een open houten standaardmolen, bepaalt het beeld van de Graaf Jansdijk. De huidige molen is genoemd naar de vlakbij gelegen herberg Het Kalf, zoals ook de wijk sinds de 19de eeuw heet. De twee kersverse molenaars geven deskundige uitleg. Bij winderig weer wordt graan gemalen. Zie pagina 7.

- **Hoeve Lanckriet**

Plaats: Hazegrasstraat 85 - Van 10-18u, met doorlopend gidsbeurten

Hoeve Lanckriet ligt in de Nieuwe Hazegraspolder die in de late 18de eeuw werd ingepolderd, waardoor een nieuw landbouwgebied ontstond. Ze maakte deel uit van een groter geheel. De polder was van 1784 tot 1835 gedeelde eigendom van de families Lippens en Piers de Ravenschoot. Nu wordt de hoeve gepacht door de familie Lanckriet. De huidige activiteiten hebben allemaal een vleugje nostalgie. Zie pagina 9.

- **Wandeling: Van vuurtoren tot IJzerpark**

Plaats: Lichttorenplein z/n - Vertrek om 10, 11, 13, 14, 15 en 16u

Een 'historische' wandeling door het zilte Knokke en Het Zoute: we doen een achttal locaties aan die de relatie van de mens met de vier elementen illustreren. Het IJzerpark, een duinlandschap, is een van de nog weinige onbebouwde ruimtes in Knokke. Afstand ongeveer 4 km. De wandeling duurt ongeveer 1,5 uur. Zie pagina 11.

- **Orgelconcert**

Plaats: Sint-Margaretakerk - Om 15u

Door de Groep Jan Baert. Met gevarieerd programma: wereldmuziek, klassiek, lichtere genre en hedendaags. De uitvoerders zijn: Kaat Baert (viool-zang), Tineke Baert (orgel-zang), Ann Baert (zang), Jan Baert (orgel-zang), Johnny Landuyt (gitaar), Serge Landuyt (gitaar) en Lisa De Lille (harp). Peter Baert staat in voor opname en weergave.

Ramskapelle

- **Molen van Callant**

Plaats: Ramskapellestraat z/n - Van 10-18u, met doorlopend gidsbeurten door de molenaar

Deze spierwitte bergmolen (1897), met onderdelen van een oudere staakmolen die al in 1461 wordt vermeld, staat aan de rand van een pittoresk polderdorp. Hij is in 1999 als monument beschermd en de omgeving als dorpsgezicht. In 1912 werd hij uitgerust met een motor om ook op windstille dagen te kunnen malen. De molenaar vertelt met passie over de molen en zijn restauratie. Zie pagina 13.

Zeedijk

De eerste aanwijzingen van toeristische activiteiten in Heist dateren uit 1857: politiereglement op het baden, diligences rijden vanuit Brugge naar de kust, badkarren verschijnen op het strand recht voor het Noorddorp. Bezoekers genieten van de duinen, het strand en de zee en verblijven in de dorpskom bij herbergiers of particulieren. Voor het Pavillon du Phare doet een houten plankenvloer dienst als wandeldijk. Vanaf 1865 worden in navolging van Oostende en Blankenberge nieuwe aanpassingswerken uitgevoerd met de aanleg van een nieuwe stenen zeedijk en een treinstation. In de eerstvolgende jaren krijgen de aanpalende straten kasseien en voetpaden.

Omstreeks 1900 bestaat de zeedijk uit een voetpad, een rijweg belegd met keien en een promenade van elf meter belegd met keramiektegels. De bebouwing bestaat uit een aaneengesloten rij villa's en hotels in een mengeling van neostijlen en eclecticisme. In WOI loopt de Zeedijk grote schade op. De gebouwen worden hersteld of vervangen door nieuwe gebouwen, in art deco of modernisme. Om te beantwoorden aan het toenemende toerisme breiden de hotels uit. In de jaren 1950 wordt vaker voor vervanging dan voor herstel gekozen, wat leidt tot de aanzet van de aaneengesloten rij appartementsgebouwen, die in de decennia daarna steeds verder uitbreidt. De skyline wordt steeds hoger en is nu vastgelegd op negen bouwlagen.

Vissersmonument

Aan het Vissersshuldeplein staat sinds 1964 het beeld van een visser en zijn vrouw met kind in de arm met hun rug naar de zee gekeerd. Jaarlijks is er op de zondag van Carnaval, na de eucharistieviering in de Sint-Antoniuserkerk, een bloemenhulde aan dit Vissersmonument. Beeldhouwer en ontwerper van medailles André Taeckens (1906-1962) inspireerde zich voor de realisatie op het ontwerp van de Heistse beeldende kunstenaar Henri De Jaeger (1912-1984), een gewaardeerd kunstschilder, beeldhouwer en voorzitter van de lokale kunstkring 'Horizon', met galerie in de Parkstraat.

Vuurtorens

De oudste vermelding van de vuurtoren dateert uit de rekening van de Watering Eiesluis (1364-1365). De heer van Dudzele verhuurde deze 'vierboete' aan de gildebroeders van Onze Vrouwe tot Heyst, de Heistse zeevissers, die zich al vroeg onder de bescherming van O.L.Vrouw, Ster der Zee, gesteld hadden. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) wordt de toren verwoest. Rond 1850 verrijst, nagenoeg op dezelfde plaats, een nieuwe vuurtoren, maar die wordt in 1872 weer afgebroken. In 1907 wordt door de komst van de haven van Zeebrugge opnieuw een vuurtoren opgetrokken in gewapend beton, de eerste dergelijke constructie aan de Belgische kust, naar een ontwerp van de gebroeders Gren-del, beide Gentse ingenieurs. De vuurtoren blijft gespaard toen in 1918 de voornaamste haveninstallaties van Zeebrugge worden opgeblazen door de terugtrekkende Duitsers. De lichten van de vuurtoren worden in 1983 definitief gedoofd.

Samen met het Hoog Licht vormt een oeverlicht, gebouwd tussen 1906 en 1910, een lichtlijn voor schepen die de haven van Zeebrugge wilden binnenvaren. De lichtlijn was zichtbaar voor schepen die de goede koers van 136 graden hadden, zodat de lichtbundels van het laag geleidelicht en het hoog geleidelicht zich op één lijn bevonden. De lichtop-stand aan de voet van de huidige (nieuwe) wandelbrug over de Elizabetlaan heeft een kleine koepel en windhaan. Op de gietijzeren console staat: "Phares & Fanaux, Barbier & Benard & Turenne, Constructeurs, 82, rue Curial, Paris". In 1998 ontstaan plannen om de beide vuurtorens te restaureren, en dit werk is in 2004 klaar.

Baai van Heist

De Baai van Heist is voortdurend onderhevig aan invloeden van wind en zee. Van oost tot west strekte zich een strandwal uit in de baai. Tussen 1998 en 2001 neemt die strandwal serieus in hoogte toe. Bij springvloed stroomt de zee regelmatig achter deze zandrug in en uit. Er staan zoutminnende schorplanten zoals klein schorrekruid, kort- en langarige zee-kraal, gewoon kweldergras en Engels slijkgras. In de herfst van 2001 doen stormvloeden een nieuwe dwarsgeul ontstaan. Een belangrijk deel van het schor wordt weggeschuurd en herleid tot een kaal nat strand.

De Sashul en Vuurtorenweiden

De laaggelegen zompige Vuurtorenweiden gelegen rondom het Hoog Licht, tekenen zich scherp af tegen het hoger gelegen terrein van De Sashul. Tussen beide gebieden vloeit een afwateringskanaal. De Vuurtorenweiden zijn bezaaid met plassen en greppels. Dit typische patroon ontstaat door een opeenvolging van veenvorming, afzetting van slib na zeedoorbraken, geleidelijke inpoldering en turfonginning. Restanten van de Evendijk doorkruisen de lage weiden. Eind jaren 1970 worden de weiden tussen de Heistlaan en 't Sas van Heist over ruim twee derden van hun oppervlakte opgehoogd met strand- en zeezand. Slechts een 14 ha groot gedeelte van dit meer dan vijf meter opgespoten terrein krijgt de bestemming natuurgebied. Dit gebied krijgt de naam De Sashul.

Bronnen

- Coornaert M., Heist en de Eiesluis, Tielt, 1976, boekdeel II
- Internet: inventaris.vioe.be en www.natuurenbos.be

Ontdek in Museum Sincfala het verhaal van trein, tram en bus in Knokke-Heist en de Zwinstreek. De elektrische stadstram in de Knokse Lippenslaan, de oude spoorverbinding van Blankenberge naar Heist, de puffende stoomtram van Brugge over Dudzele en Westkapelle naar Sluis en Heist... Ook de lijnen in West-Zeeuws-Vlaanderen komen aan bod. Museum Sincfala brengt het vergane vervoer opnieuw tot leven aan de hand van voorwerpen, getuigenissen, documenten en foto's.

De tentoonstelling gaat dieper in op de volgende punten:

- Inleiding - Van koets tot autobus
- Trein | 1868 - Brugge-Blankenberghe-Heyst
- Tram | 1890 - Brugge-Sluis-Heyst
- Tram | 1904 - Stadsnet Knokke
- Tram | 1912 - Oostende-Het Zoute
- Tram | 1887 - Breskens-Maldegem en 1924 - Sluis-Breskens
- Tram | 1904 - Brugge-Middelburg-Aardenburg
- Trein | 1920 - Brugge-Knokke

Voor de realisatie is naast de eigen collectie een beroep gedaan op materiaal uit ondermeer het Provinciaal Archief West-Vlaanderen - Verzameling TTO-Noordzee, de Provinciale Bibliotheek West-Vlaanderen, het Vlaams Tram- en Autobusmuseum, het Zeeuws Archief, het Heemkundig Centrum De Benne (Blankenberge), het Archief & Fototheek NMBS Holding, het Gemeentelijk Archief Maldegem, het Gemeentelijk Archief Sluis en privépersonen.

Uitgebreide informatie vind je op www.sincfala.be - Klikken op Tentoonstellingen

Zoektocht: De Zaak Malchance. Een trammysterie voor echte speurneuzen

Albert Chercheur daagt je uit om een oud moordraadsel op te lossen. Het vervoermiddel bij uitstek de kusttram. Het mysterie voert je langs verschillende badplaatsen, tramstations en het erfgoed van de Vlaamse kust. Zo wordt je reis met de Kusttram wordt een echte speurtocht waar iedereen aan kan deelnemen: jong, oud, alleen of in groepsverband. Los jij het mysterie op? Traject: (startpunt) Blankenberge - Zeebrugge Dorp - Heist Heldenplein. Het oplossen van het trammysterie is gratis. De rit op de Kusttram is betalend. Vanaf 8 jaar. Je kunt het speurboekje voor de regio Oostkust gratis ophalen in Museum Sincfala.

Knokke - Kalfmolen

In de 17de eeuw werd op de Graaf Jansdijk, die dateert uit het begin van de 15de eeuw, een molen gebouwd die naar de wijk waar hij staat werd genoemd: 'De Kalfmolen'. Waar oorspronkelijk de zeedijk lag, zou volgens de overleveringen eerst een watermolen hebben gestaan. In die tijd heette de buurt Oosthoek en pas toen de dijk stevig genoeg was, kon er gedacht worden aan een open standaardmolen op de hoogte, in de wind en volgens het type uit de 16de eeuw. Dank zij het onderzoek van Maurice Coornaert in zijn boek 'Knokke en Het Zwin', weten we met zekerheid dat 'de muelen die op den zeedijk staet', in 1690 gebouwd, de Kalfmolen was.

In de eeuwen die volgden werden de namen van molenaars opgetekend om tot Ignace Devos te komen, pachter in 1834 en vermeld in de kadasterlegger uit die tijd. In de balken werden meerdere namen gegrift zoals Collyn 1733, J.P. Delanghe 1770, T. Tytens (zonder datum) en L.P. Devos 1864. Na Pol Devos werd de molen verkocht aan Edward Verheye, de Grauwen, zoals hij werd genoemd. Hij bleef er tot 1914. Door de Eerste Wereldoorlog viel de molen stil en raakte grotendeels in verval. De Belgische Staat verwierf het eigendom en liet de molen herstellen. Pas in 1926 zette molenaar Lotheir Peel de Kalfmolen opnieuw in werking. Door het gebrekkige molenmechanisme hield molenaar Peel er na één jaar mee op. Dan bood zich nog een zekere Fons Hillens aan, maar hij vond de pacht prijs te hoog.

De Caelfmolen (1760), de Calfmolen (1772), de Kalfmeulen (1838) werd in 1928 aangekocht door de vrienden van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen met medewerking van het gemeentebestuur van Knokke, de vereniging Het Zoute en de Touring Club van België. Zo kon de molen van het Kalf behouden blijven en andermaal worden ingewijd tijdens de folklorefeesten in augustus 1928. In latere jaren had de molen hoe langer hoe meer te lijden van de tand des tijds. Na de Tweede Wereldoorlog werd de molen hersteld en zag hij er een tijdje weer zo goed als nieuw uit. Hoewel de molen van binnen volledig was uitgerust, werd hij niet in werking gezet. In de jaren 1970 kraakten de horizontale wieken onder hun gewicht en een restauratiebeurt drong zich op. In januari 1974 werd het gemeentebestuur van Knokke-Heist eigenaar van de molen.

Graaf Jansdijk

Om zich tegen de vloedgolven te beschermen, wierpen onze voorouders al vroeg terpen en dijken op. De Gentele- of Blankenbergse dijk is een van de eerste dijken in onze streek, aangelegd in de eerste helft van de 11de eeuw om de overstroming vanuit het Zwin in westelijke richting te beperken. Kort nadien werden dijken aangelegd zijdelings op de Genteledijk: Evendijk, Kalvekeetdijk... Omstreeks 1400 werd de Graaf Jansdijk opgeworpen. Het was onder het bewind van Graaf Jan Zonder Vrees, ook Graaf van Vlaanderen en Hertog van Bourgondië, dat korte dijkstukken onderling werden verbonden tot een aaneengesloten waterkering. Deze zeedijk strekte zich uit van Grevelingen in Frans-Vlaanderen tot aan Sas-van-Gent in Zeeuws-Vlaanderen. Op het grondgebied van Heist en Knokke liep het traject van de Graaf Jansdijk vanaf de Elizabetlaan op het grondgebied van Heist en Duinbergen langs de dorpskerk van Knokke en verder in oostelijke richting langs de Boudewijnlaan, de De Judestraat en sloot dan verder aan bij de huidige Graaf Jansdijk, tot aan de Vrede.

Op de Graaf Jansdijk werden ook molens gebouwd: de Molen van Van Damme (in Knokke dorp, inmiddels verdwenen) en de Kalfmolen (aan Het Kalf, beschermd in 1939). In de 19de eeuw vormt Het Kalf, met molen en lage, witgeschilderde huisjes een tweede bewoningskern langs de dijk, die vanaf hier in de richting van De Vrede zijn natuurlijke verhoging in het landschap heeft bewaard. In die tijd vinden in de herberg de vergaderingen van de gemeenteraad plaats. De oorspronkelijke naam Oosthoek verschuift naar de meer noordelijk gelegen woonkern rond het oude Sint-Paulusfort. De oude boerenhuisjes rond de molen zijn nu allemaal in gebruik als vakantieverblijven. Om de windvang te verzekeren, werd de onmiddellijke omgeving van de molen in 1995 als dorpsgezicht beschermd.

Landkaarten uit de 16de eeuw tonen aan dat zich tussen de zee en de Graaf Jansdijk een uitgestrekt schorren- en duinengebied vormde. Landinwaarts, achter de dijk, kwamen grote boerderijen tot stand zoals de Vaucelleshoeve (inmiddels verdwenen), de Grote Keuvelhoeve (Kalfstraat) en de Witte Hoeve (Graaf Jansdijk). Deze boerderijen vatten de ontginning van de ingedijkte polders aan en lieten de schorren, buitendijks gelegen, door schapen begrazen.

Bronnen

- Lannoy D., Knokke-Heist. Terugblik, Maldegem, p. 198-200.
- Internet: inventaris.vioe.be

Hazegras

Ca. 1282-1294 worden de Vagevierpolder met de Vagevierdijk ingedijkt, oorspronkelijk heten zij samen 'Hazegraspolder', maar na de indijking is de term 'Hazegras' de benaming geworden voor de schorrengebieden buiten dit bedijkte land. In dit niet bedijkte gebied zijn enkele schapenterpen aanwezig, waaronder de 'Grote Stelle', die door de eeuwen heen uitgroeit tot een grote hoeve langs de Hazegrasstraat (nu huisnummer 120).

De naam Hazegras gaat terug tot de 13de eeuw. Historische vermeldingen zijn 'Haseghers' (1304), 'Hazegheers' (1428) en 'Hazegarze' (1487). Al in die periode kreeg het schorrenland op de westeroever van het Zwin en van de Reigaartsvliet de naam Hazegras. De Hazegraspolder werd uit de Hazegrasschorren gewonnen. In een oorkonde van 1426, met als eeuwige verpachting tot doel, werd het Hazegras als volgt omljnd: het schorrenland buiten de Graaf Jansdijk, tussen de kerk van Knokke en de Reigaartsvliet. De betekenis is niet helemaal duidelijk: haas en gras of misschien ook wel soort gras met lange en dunne halmen.

De eerste plannen om het Hazegras in te dijken dateren van 1545. In 1547 schenkt Karel V een octrooi om het Hazegras in te polderen, maar onenigheid tussen verschillende eigenaars belet uitvoering. In 1627 wordt bij het doortrekken van de Linie van Fontaine vanaf het Sint-Isabellafort het Nieuwe Fort ten Hazegarse of Sint-Paulusfort opgetrokken. Het aarden fort bestaat uit vier kleine bastions en baretten of geschuttorens, met daaronder kruitmagazijnen, centraal een stenen waterput. Het geheel is omwald en voorzien van een ophaalbrug.

In hetzelfde jaar werd de Sint-Paulusdijk opgetrokken om het Fort Sint-Pol te verbinden met het Sint-Isabellafort. Op die dijk werd in 1785 de Hazegrasstraat aangelegd, die zo een goede verbinding vormde tussen Westkapelle en het Hazegrasfort. Nog in 1627 werd onder het Spaans bewind de Sint-Paulusvaart gegraven. De dijkgracht van de Sint-Paulusdijk diende als vaarweg en bevoorradingsroute tussen de forten. Deze dijkgracht is nog gedeeltelijk zichtbaar, zij het dat hij in de Spaanse tijd veel breder was.

Door het opwerpen van de Sint-Paulusdijk kwam een gedeelte van de Hazegrasschorre droog te liggen (tussen de Graaf Jansdijk en de Sint-Paulusdijk) en kreeg het de naam Oude Hazegraspolder. Het is duidelijk dat men de term oud pas vanaf 1784 gebruikte, namelijk na de indijking van de Nieuwe Hazegraspolder, ten noorden van de Sint-Paulusdijk. De Nieuwe Hazegraspolder werd in 1784 door Philippe François Lippens gewonnen uit het Hazegras door het aanleggen van nieuwe dijken, waaronder de Hazegrasdijk de voor naamste is.

Hoeven en boter- en kaasfabriek

In 1784-1785 worden de resterende Hazegrasschorren ingedijkt door Francois-Philippe Lippens, waardoor de Nieuwe Hazegraspolder ontstaat. Lippens is mede-eigenaar van de schorren. De plannen worden opgemaakt samen met dijkgraaf Lameire van de bestaande Oude Hazegraspolder. Dit laatste zal aanleiding geven tot het ontstaan van een uitgestrekt Lippensdomein gedurende de 19de eeuw, met als basis twee grote hoeven, die in gewijzigde toestand nu zijn opgenomen in het dorpsgezicht van de Hazegrasstraat (huidige huisnummers 75, 85 en 122).

De hoeven werden van 1784 tot 1835 beheerd door de familie Lippens die er een rentmeester op plaatste. In 1835 heeft hij de uitbating in twee delen gesplitst en zijn vee-stapel en landbouwuitrusting door twee pachters laten overnemen: Philippe Monbaliu en Jacques Quataert. In 1890 werd de hoeve opnieuw rechtstreeks door de eigenaar en opvolger Philippe-August Lippens uitgebaat. Het geheel werd de indrukwekkende Boter- en Kaasfabriek Hazegras. De toezichter of 'contreboer' was de heer Roose. Aan de nog bestaande voorgevel van de huidige Hoeve Lannoye is dat nog duidelijk te merken. Aan het eind van de 19de eeuw waren er 80 melkkoeien op de collectieve hoeve van Lippens. Hiervoor werden vier melkers ingezet. Volgens sommige ging het om Zwitserse boeren. De boter ging in pakjes, die duidelijk de oorsprong 'Hazegras' vermeldden, de deur uit. Tot op het einde van de 19de eeuw is ook de schapenteelt, die sinds de Middeleeuwen altijd belangrijk is geweest in de zeepolders op de ziltweiden.

In 1904 werd deze collectieve hofstede overgenomen door drie landbouwers: Ryckaert uit Hoofdplaat, Van Assche uit Zuiddorpe en Dombrecht uit Koolkerke. Constant van Assel liet in 1928 zijn hofstede over aan Leon Lanckriet. Zijn zoon Robert werd pachter in 1963. Kleinzoon Bart is nu pachter.

Knokke - Wandeling: Van vuurtoren tot IJzerpark

Lichttorenplein

Om het aantal scheepsrampen voor de kust van Knokke terug te dringen, komt er na lang aandringen in 1872 een vuurtoren. Het gebouw heeft bakstenen gevels met natuurstenen details met neogotische kenmerken: een vierkanten onderbouw van 14 meter breed met daarop een vierkanten toren van ongeveer 13 meter hoog. De schijnwerper is bereikbaar na het bestijgen van 75 treden. Tussen de twee wereldoorlogen in, doet de vuurtoren dienst als hulpcommissariaat, oorlogsmuseum en toerismekantoor. Gedurende WOII zijn de ramen dichtgemetseld. De oude vuurtoren en het reddingshuis komen in het begin van de jaren 1950 in verval. Op 20 februari 1952 begint de sloop.

Op dezelfde plaats komt een toerismekantoor annex politiecommissariaat met openbare toiletten in de kelders. Het gebouw, een ontwerp van architect L. Coppe, heeft een sterk modernistische stijl. De ronde toren verwijst naar de vroegere vuurtoren en het Casino. In 2007 komt het huidige toerismekantoor in de plaats, volledig bebouwd in de stijl van de eerste vuurtoren. Op het achtergelegen ruime Lichttorenplein bedenkt kunstenaar Gert Verhoeven een roze fontein. Ook de rest van het plein is bezet met gelijkkleurige tegels.

Zeedijk

Het eerste stuk van de zeedijk wordt aan het eind van de 19de eeuw aangelegd. Knokke ontwikkelt zich snel als badstad. Een zandweg van het dorp naar de zee (veel later de Lippenslaan) wordt in 1869 gekasseid. Een verkavelingplan uit 1887 van het consortium Van Bunnan-Verwee-Dumortier voorziet de aanleg van een dijk met haaks daarop enkele straten, een 'place publique' en een 'place du phare', een verkaveling in dambordpatroon ten westen van de Zeedijk, en een grote ruitvormige verkaveling ten oosten van deze as. In hetzelfde jaar tekent Jean Baes een utopisch plan voor Knokke-Bad, dat nooit wordt uitgevoerd. In de jaren 1890 en het eerste decennium van de 20ste eeuw wordt langs de Zeedijk een bijna volledig aansluitende rij belle époquegebouwen opgericht. Alle panden worden aan elkaar gebouwd, mede wegens de dure grond. Typisch zijn de rijk versierde eclectische villa's, die voorzien zijn van een halfondergrondse kelderverdieping.

In de periode 1920-1930 bereikt de hotelnijverheid haar hoogtepunt. Er worden nieuwe hotels gebouwd, terwijl er ook stilaan wordt overgegaan op de bouw van appartementen, als antwoord op de algemeen veranderende vraag van het toerisme. In de Tweede Wereldoorlog maakt de dijk deel uit van de Atlantikwall. Villa's en hotels worden verbunkerd: bakstenen muren dichten alle muuropeningen en versterken de gevels. De woningen lopen ernstige beschadigingen op, wat in de jaren 1950 aanleiding geeft tot een eerste grote sloping golf. Gedurende het laatste kwart van de 20ste eeuw worden alle belle époquegebouwen vervangen door appartementsgebouwen tot zeven bouwlagen hoog.

Paden

Achter de Zeedijk ligt de Kustlaan en de Elizabetlaan, vanwaar een reeks smallere wegen (paden) door het landschap kronkelen. Voorbeelden zijn het Generaal Lemanpad (aanvankelijk het Duitspad) het Cottagepad en Franspad. Ze liggen op de scheiding van Knokke-Bad en Knokke-Het Zoute en zijn bij de initiële uitbouw van Het Zoute aan het begin van de 20ste eeuw aangelegd. Villa's verschijnen pas na WOI.

IJzerpark

Na de ingreep van landschapsarchitect Aldrik Heirman is het IJzerpark niet meer te herkennen. Ze creëerden temidden van wat soms een "saai bebouwde omgeving" wordt genoemd een reconstructie van duinen met schelpjes en oorspronkelijke begroeiing, inclusief een heuse kijkduin met zitbank met bijna-zicht op zee en een kunstwerk van Jan Vercruyssen met als titel Labyrint and Pleasure Garden N°23, afgeboord met 750 taxusplanten.

De oorsprong van de naam verwijst naar de straatnamen – Diksmuidestraat, Nieuwpoortstraat en Ieperstraat – die herinneren aan de Eerste Wereldoorlog, de IJzerstreek en het laatste stukje Belgische grond dat niet prijsgegeven werd aan de Duitsers. Het park zelf was oorspronkelijk duingebied. Na de Tweede Wereldoorlog bleef het park zoals het er voor de heraanleg wordt herinnerd: een vergeten lap grond met bomen, gelegen tussen appartementsgebouwen.

Op de hoek van de Nieuwpoortstraat en Diksmuidestraat stond een imposant schoolgebouw. Bij de heraanleg van het park moest de aannemer de fundamenten uitbreken, die nog op het hoge duin onder het zand zaten. Knokke was van in het begin niet zozeer gericht op het sociaal toerisme. Toch werd er rond de eeuwwisseling een school opgericht midden de uitgestrekte duinen tussen het dorp en de zee. In 1937 werden stappen ondernomen door het gemeentebestuur van Knokke om het domein aan te kopen en te gebruiken als gemeentelijke onderwijsafdeling. Gedurende WOII werd er volop les gegeven. Bij de bouw van een nieuwe basisschool in de jaren 1950 werd afgezien verder les te geven in het verwaarloosde gebouw op het duin. Het bleef nog een tijdje bestaan maar werd gesloopt bij de herbepanting van het park.

Bronnen

- Van Middelme, A., Historisch overzicht: Vuurtoren van Knokke-Heist tot De Panne. Deel 1. Cnoc is Ier, Tijdschrift 44, jaargang 2007, p. 1-17
- Het IJzerpark. Cnoc is Ier, Tijdschrift 44, jaargang 2007, p. 39-41
- Internet inventaris.vioe.be
- Lannoy D., Knokke en de Belle Epoque, Maldegem, 1993, p. 77-93.
- Lannoy D., Knokke-Heist. Terugblik, Maldegem, 1998, p. 228.

Ramskapelle - Molen van Callant

De oudste vermelding van een molen in Ramskapelle is uit 1416: 'te Ramscapelle, eene meulne toebehoorende Janne van Dudzeele'. De molen, een houten staakmolen, was op een kleine kunstmatige heuvel gebouwd, 200 meter ten zuiden van de dorpskom, vermoedelijk om de mensen die in de nabijgelegen steenovens werkten, van brood te voorzien. Bij de molen hoorde immers ook een bakkerij. Pourbus tekende de molen van Ramskapelle op zijn kaart van 1571. Rond 1580, tijdens de godsdiensttroebelen, gaat de molen in de vlammen op, maar wordt daarna weer opgericht. De laatste staakmolen begaf het in 1896 tijdens een storm.

In 1897 bouwde Jozef De Vos met hergebruik van bepaalde 17de- of 18de-eeuwse onderdelen van de afgebroken staakmolen, een stenen molen in gele baksteen (formaat 22 x 11 x 6,5 cm) met rondboogvensters en twee ingangen, bestaande uit eenvoudige bakstenen dorpels en klampdeuren. In de roodgeschilderde sluitsteen boven de ingang staat de inscriptie: 'J. De Vos / Deckers 1897'. In 1912 werd door een Duits bedrijf een motor geïnstalleerd, waardoor de molen mechanisch of door de wind kon worden aangedreven. De motor stond buiten de molen en werd door een riem verbonden met de onderaandrijving, waarvan de aandrijfwielen aan de buitenkant van de romp bevestigd waren. De huidige eigenaarsfamilie Callant verwierf de molen in 1924.

In 1934 wordt één roede uitgehaald, in 1936 de andere. Op 5 januari 1936 waait door een storm de kap van de molen. Vanaf dan tot 1960 draait de molen mechanisch, het maalwerk werd via een extern riemwiel door een buiten de molen opgestelde motor aangedreven. Het mechanisme - twee maalstoelen op de steenzolder, het spoorwiel dat twee kamwielen aandrijft - bleef gelukkig aanwezig. Charles Callant was molenaar tot 1960. De molen kwam daarna buiten gebruik. Doordat de koppen van de moerbalken volledig uitgerot waren, was er instortingsgevaar. Ofwel moest men alles stutten, ofwel de volledige binneninrichting verwijderen. Er werd gekozen voor de laatste oplossing.

Na de klassering in 1999 als monument en de gebouwen in de onmiddellijke omgeving als dorpsgezicht ontstonden plannen voor de restauratie. De maalinrichting en de zolders werden in juni 2001 uit de molen gehaald met een hijskraan. Alle onderdelen werden van een etiket voorzien, behandeld tegen houtworm en verdere verrotting en opgeslagen in een loods. Intussen werd de molenromp, vloeren en trappen en het overige metselwerk gerestaureerd. In 2005 was de molen terug maalklaar.

Ramskapelle

De parochie Ramskapelle is ontstaan op een grote terp waar al voor de indijking van de Zwinstreek schapenboeren woonden. Deze vluchtheuvel in de toenmalige Nederlanden werd na de aanleg van de Evendijk uitgebreid tot een woonterp. Deze ronde hoogte met een doorsnee van ongeveer 125 m is nog steeds waar te nemen in de dorpskern van Ramskapelle. Naarmate de ontginning en de uitbating van het ingepolderde gewest vorderde, kwamen meer boeren zich in het gewest vestigen en werden meer wegen aangelegd. Op de terp bouwden enkele landarbeiders hun huisjes. Er groeide een dorpskern waar men een hulpkapel oprichtte. Enkele jaren later werd de kapel verheven tot parochiekerk, die in 1260 de naam Ramskapelle kreeg. Men neemt aan dat de nieuwe parochie in de eerste helft van de 13e eeuw van de moederparochie Dudzele afgescheiden werd. In 1546 bestond in Ramskapelle al een boogschuttersgilde. Kerk en pastorie werden op het einde van de 16de eeuw in brand gestoken en het duurde tot 1638 om die volledig opnieuw op te bouwen.

Steenbakkerijen

Het vroege bestaan van Ramskapelle is vermoedelijk te danken aan de aanwezigheid van Brugse steenovens in de buurt. Op 23 mei 1331 verkochten Marie en Pieter vander Weyde hun huis met een groot stuk grond, genaamd Aaishove, aan het Brugse Stadsbestuur. De grond was door de aanwezigheid van klei en turf op geringe diepte uitermate geschikt voor het maken van bakstenen. Het Stadsbestuur stelde deze eerste tegelrie onder toezicht van de meester van het Sint-Janshospitaal omdat het hospitaal al jaren over eigen steenbakkerijen beschikte. De eerste stenen die in het voorjaar van 1332 gebakken werden, dienden voor de bouw van twee steenovens. In die periode werden nog meer steenovens in de driehoek Dudzele/Lissewege/Ramskapelle opgericht. De karelen (vierkanten gebakken stenen) konden immers gemakkelijk via de Noordwatergang naar Brugge verscheept worden. De gebroeders Clauwaert zorgden voor de verdere uitbating van de steenovens.

Er werden miljoenen stenen gebakken, die naar Brugge verscheept werden en dienden voor de bouw van de stadsomwalling, de poorten en een groot aantal bruggen en kaaien. Het werk in de steenovens werd gedaan door mensen die in barakken op de terreinen leefden. De molen met bijhorende bakkerij werd dan ook vermoedelijk gebouwd om die mensen van voedsel te voorzien. Voor de 16de eeuw was de meeste poldergrond in Ramskapelle al uitgebakken, waardoor de stenenproductie stilviel. Omstreeks 1800 ontstond een nieuwe steenoven, die tot het begin van de 20ste eeuw actief was.

Musea in Knokke-Heist

Programma Zondagslezingen 2010/2011 in Museum Sincfala i.s.m. Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Guthago

- 24 oktober 2010: Paul Trio over Godsdienstig leven te Damme
- 28 november 2010: Jan Hutsebaut over Tijd Uilenspiegel
- 27 februari 2011: A.J. Beirens over Vissers in WO II
- 27 maart 2011: Bieke Hillewaert over Archeologie in Damme
- 17 april 2011: Noël Geirnaert over De Heilige Bloedprocessie, het ware verhaal
- 22 mei:2011: Kathleen Ribbens over Geschiedenis van de strandmode

Lezing begint telkens om 10 uur.

For Freedom Museum

Hét verhaal van de bevrijding tijdens WOII van de Zwinstreek!

De slag om de Scheldemonding, codenaam Switchback, komt in de geschiedenisboeken enkel in de kantlijn voor, afgedaan als onbelangrijk, ondergeschikt en vooral minder gekend dan de slag om de Ardennen, de landing op de Normandische stranden of Market-Garden in Nederland. Het werd tot voor kort grotendeels genegeerd door historici van allerlei soort. Toch verdienen de Canadese soldaten die hier vochten en hun leven lieten beter. Na een bezoek aan het museum zal u overtuigd zijn dat operation Switchback geen kantlijn of faits divers was maar een slagveld op leven en dood. Het slagen was van cruciaal belang voor de verdere campagne van de geallieerde troepen.

Open (paasvakantie t/m 11 november): dinsdag t/m zondag, 10-17 uur.
Ramskapellestraat 91-93 - 8301 Knokke-Heist - Tel: 050 68 71 30
info@forfreedommuseum.be - www.forfreedommuseum.be

Infopunten

Sincfala, Museum van de Zwinstreek
Pannenstraat 140 – 8300 Knokke-Heist (deelgemeente Heist)
050 630 872

Dienst Toerisme Knokke
Zeedijk-Knokke 660 – 8300 Knokke-Heist (deelgemeente Knokke)
050 630 380

Lokaal comité OMD Knokke-Heist

OMD - Lokaal Comité Knokke-Heist
Erfgoedcoördinatrice
Estelle Slegers
Pannenstraat 140
8300 Knokke-Heist
Tel: 050 630 872
E-mail: sincfala@knokke-heist.be
www.sincfala.be

Informatie over het gehele programma van Open Monumentendag Vlaanderen vind je op www.openmonumenten.be.

Gemeente Knokke-Heist

De OMD-activiteiten in de gemeente Knokke-Heist worden georganiseerd onder de algemene leiding van schepenen van Erfgoed, Danny Lannoy en directeur Vrijetijd, Fons Theerens.